

MODLIĆ SIĘ (1294) *vb impf*

modlić się (1294), [**moglić się**] [*dialektyzm mazowiecki*].

się (749), sie (545).

o jasne.

inf modlić się (210). ◇ *praes 1 sg* modlę się (16). ◇ *2 sg* modlisz się (11). ◇ *3 sg* modli się (87 + *kust*). ◇ *1 pl* modlimy się (21), modlim się (4), modl(e)my się (1), modl(e)m się (1); -im *LibLeg*, *SeklKat* (2), *SkarKaz*; -(e)m *SkarŻyw*; -imy : -(e)my *BudNT* (1 : 1). ◇ *2 pl* modlicie się (12). ◇ *3 pl* modlą się (57). ◇ *praet 1 sg m* modliłem się, -m się modlił (24). *f* -m się modliła (i). ◇ *2 sg m* modliłeś się, -ś się modlił (3). *f* -ś się modliła (1). ◇ *3 sg m* modlił się (196). *f* modliła się (34). *n* modliło się (2). ◇ *1 pl m pers* modliliśmy się (2). ◇ *3 pl m pers* modlili się (41). *subst* modliły się (4). ◇ *fut 1 sg m* będę się modlił (13), modlić się będę (6); będę się modlił *WrobŻolt*, *Murz*, *KromRozm II* (2), *Leop*, *BielKron* (2), *GrzegŚm*, *LatHar* (2); modlić się będę *LubPs*, *BudBib*; będę się modlił : modlić się będę *BibRadz* (2 : 1), *WujNT* (1 : 3). ◇ *2 sg m* będziesz się modlił (3). ◇ *3 sg m* będzie się modlił (15), modlić się będzie (2) *BudBib*, *SkarKazSej*, będzie się modlić (1) *ArtKanc*. *f* będzie się modliła (1). ◇ *2 pl m pers* będziecie się modlić (2) *OpecŻyw*, *Leop*, modlić się będziecie (2) *BibRadz*, *BudBib*. ◇ *3 pl m pers* modlić się będą (5) *BudBib* (4), *WujNT*, będą się modlić *BibRadz* (2). ◇ *imp 2 sg* modl się (198); -o- (8), -ó- (1), -(o)- (189); -o- : -ó- *OpecŻyw* (8 : 1). ◇ *3 sg* niech, niechaj, niechże się modli (6). ◇ *1 pl m(o)dlmy* się (5). ◇ *2 pl* módlcie się [*w tym z pt: -z* (2)] (83); -ó- (3), -o- (3), -(o)- (77); -ó- *BiałKat* (2), -o- *OpecŻyw* (2), -ó- : -o- *MurzNT* (1 : 1). ◇ *3 pl* niech, niechaj się modlą (7). ◇ *con 1 sg m* bych się modlił (3) *OpecŻyw*, *WujNT* (2), bym się modlił (2) *KrowObr*, *WujNT*. ◇ *2 sg m* być się modlił (1). ◇ *3 sg m* modliłby się, by się modlił (20). *f* by się modliła (2). ◇ *1 pl m pers* byśmy się modlili (8), bychmy się modlili (5); byśmy *KrowObr*, *Leop*, *BibRadz*, *BiałKat*, *ModrzBaz*, *ArtKanc*, bychmy *LubPs*, *RejPos*, byśmy : bychmy *OpecŻyw* (1 : 2), *RejPs* (1 : 1) ~ byśmy (7), byzmy (1) *RejPs* 127. ◇ *2 pl m pers* byście się modlili (2). ◇ *3 pl m pers* by się modlili (42), modliłby się *BudBib* (2). *subst* by się modleły (1) *KrowObr*. ◇ *con praet 3 sg m* by się był modlił (3). ◇ *3 pl m pers* by się byli modlili (1). ◇ *impers con* by się modlono (3). ◇ *part praes act* modląc się (118), modlący się (2); -cy *PatKaz II* 78; -c :-cy *BiałKat* (4 : 1; 356); -ący *BiałKat*, -ący albo -ęcy *PatKaz II* [modląc się *cf* MODLĄCY SIĘ *N sg m*; modlący się *cf* MODLĄCY SIĘ *N pl m pers*]. ◇ *part praet act* modliwszy się (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Zwracać się do Boga albo świętych z wyrazami czci i hołdu, a także z błaganiem i prośbą o łaski i zmiłowanie; *adorare*, *eomprecari* *Mącz*, *Cn*; *obsecrare*, *rogare* *Mącz*, *Vulg*; *colere*, *deprecari*, *facere vota*, *fundere preces*, *invocare*, *orare* *Mącz*; *facere preces*, *petere*, *precari supplicare* *Cn* (1272) : *BierRaj* 22, 23v; Przeto chcełli cierpliwie przeciwności znofitz/ chcełli pokuły ij śmętki zwyciężytyz? módl fie. *OpecŻyw* 53v, 1, 2v, 5v, 53v [5 r.], 54 [5 r.], 55 (23); *PatKaz II* 63v; *PatKaz III* 142; *TarDuch C*; Gdym fie modlił [*cum invocarem*] wyśluchał mie pan bog ktory mnie wíprawiedliwia *WróbŻolt* 4/2; *RejPs* 89, 100; To też mamy mieć na bacznocy abyłmi niewiele mowyli gdi fie modlym *SeklKat* T3; Alexander począł ofiary czynić bogom śwym/ a gdy fie modlił [*orante eo*: gdy szya on moglył *HistAl* 1510/350] nathychmiał fie powietrze wyiałniło *HistAl* I3v; *KromRozm I K*, *Ov* [2 r.]; *MurzNT* 78v,

Luc 1/10, 5/16, 9/28, 29 (8); *KromRozm II* h4, xv [3 r.], yv [2 r.]; *KromRozm III* I3v, I6v, K7v; *KrowObr* 11v, 49v, 72, 112; Chcę tedy aby sie mężowie modlili ná káżdym miefcu/ podnořfąc czyřte ręce przez gniewu y przez řwaru. *Leop* 1.*Tim* 2/8, *Ex* 30/10, *Dan* 3/25, *Luc* 1/10, 11/1 [2 r.], 2 (10); Wy tedy thák fię modłcie [*Się ergo adorate vos (marg) vos orabit* (-)] Oycze nářz który ieřteř w niebie/ Swięć fię imię twoie. *BibRadz Matth* 6/9, 1.*Reg* 8/42, 2.*Par* 32/20, *Is* 36/7, *Matth* 6/5 [2 r.], 6 (19); *BielKron* 29v [2 r.], 37, 71, 83, [85²]v; Conceptis verbis orare, Rozmyslnie fię modlić. *Mącz* 35d; Colo, Czćić/ Wáżyć/ chwalić Modlić fię. *Mącz* 59d; Oro, Profzę/ Modłę fię/ Ządam. *Mącz* [269]d, 127d, 139c, 320b, c, 337a (13); *RejAp* 89v, 90, 156v [2 r.], Eev; Potym on puřtełnik wřzedł ná mieyřce gdzie fię zwykł modlić/ y począł pánu Bogu przygániąć/ iżeby nie był řpřawiedliwy řędzia *HistRzym* 88, 88; *RejPos* 132v, 133, 134, 199 [2 r.], 295, 325; Ták řwięty Páweł vczył Tefřálonicenřóm mowiąc: Módlćię fye vřtáwicznie [1.*Thess* 5/17]. *BialKat* 196, 21, 86, 143v, 203v, 221, 356 [2 r.]; *Grzegřm* A4; Pierwřzy pożytek [modlitwy] ten ieřt/ który z tąd bierzemy/ iz modłac się czeřć Pánu Bogu czynimy. *KuczKat* 355, 185, 360 [2 r.], 370 [5 r.], 405 [2 r.] 420; *WujJud* 156, I83v, 187 [2 r.]; *RejPosWstaw* [143⁴]v; Lecz řtánął Pinchás/ y modlił fię [*et diu dicavit*]/ á (ták) záhámowaho karánie. *BudBib Ps* 106/30; Nie odmiatuy vtrapionego któryć fię modli [*supplicem in tribulatione positum ne abiicias*] *BudBib Eccli* 4/4, 3.*Reg* 8/35, 2.*Par* 6/32, *Esth* 15/5, 2.*Mach* 2/10, 4.*Esdr* 4/49 [51]; *BudNT Iac* 5/13, 18; *StryjWjaz* D4v; *CzechRozm* 202; Tám leżąc ná ziemi/ do P. Bogá wołáá: Wybaw mię [...]. Gdy fię ták modliła/ przyřdzie do niey nieprzyriaciel ludzkiego zbáwienia *Skarřyw* 151, 20, 125, 135, 140, 160 (19); *CzechEp* 19; *NiemObr* 173; *ReszList* 186 [2 r.]; *LatHar* +7, 2, 50, 54, 87 (16); A modłac fię [*Orantes autem*] nie bądzćie wielomowni *WujNT Matth* 6/7; Te pořtáwili przed Apořtoły/ á modliwřzy fię [*orantes*] kładli ná nie ręce. *WujNT Act* 6/6; iákom ią przyřzedł do Ieruzálem ábym fię modlił. *WujNT Act* 24/11, *Matth* 6/5 [2 r.], 6, 9, s. 23, 26 (66); *WysKaz* 17; A tu przykřádem fwoim gdy fię řam [Jezus] modli *SkarKaz* 608a, 346a, 350a, 351a, b, 423a (11); *SkarKazSej* 672b, 689a, 707a.

modlić się do kogo (43): modlyly řyą oczczouye w otchlany y proroczy nazyemy do boga wřzechmocznego aby raczył tą panną ná řwzwyath dacz *PatKaz II* 59v; *FalZioł* V 66; *SeklWyzn* e4; *MurzHist* Sv, T2v; *MurzNT* 73v; *KrowObr* 214v [2 r.], 216; Modlił fię Moizeřz do Páná [*oravit Moyses ad Dominum*]/ y vgářil fię ogień. *Leop Num* 11/2; *BibRadz Iud* 9 arg; *BielKron* 12v, 29v, 39v, 40, 65 (9); *RejAp* 135; *BialKat* 193v; *Grzegřm* A4; *WujJud* 56v, 57v; y modlił fię Sámuel do Iehowy [*et oravit Samuel ad Dominum*]. *BudBib* 1.*Reg* 8/6, 1.*Reg* 12/19, 4.*Reg* 19/20, *Ps* 5/4, *Sap* 8/21, *Is* 44/17 (9); A modlemy fię do Bogá [*Opto (marg) oramus (-) autem apud Deum*]/ ábyřćie nic złęgo nie vczynili *BudNT* 2.*Cor* 13/7; *Skarřyw* 445; *StryjKron* 161; *LatHar* 85, 137, 293; *WujNT Act* 8/24, s. 573, 723, Aaaaaa v; *SiebRozmyřl* Bv, B3, D4, I.

modlić się u kogo [= do kogo] za kim (1): Modłćieř fię wy za mną v Páná [*Precamini vos pro me ad Dominum*]/ áby mi fię co nieprzyřdało *BibRadz Act* 8/24.

modlić się komu (230): tam [Maria] pokłęknąwřfy ná řwé kolana modliła fię iemu/ bo go wierny^m bogiem bytz wiedziála. *Opecřyw* 15v; Dáy mi przez motz modlitwy twé/ gdyř bych fię modlił tobie/ żebych miál řwięte^{go} aniola twęgo przy řobie *Opecřyw* 105v, 6v, 19v, 24, 32v, 33 (19); kłęczála [Anna] ná gorączyey modlythwye modłąc řyą panu bogu *PatKaz II* 63v, 35v, 51v, 52v, 58, 59; *PatKaz*

III 152 [2 r.]; *FalZioł* V 66; *BielŻyw* 130, 156 [3 r.]; A dla thego modliłem fie obliczu twemu we wŹytkim ferczu moim [*Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo*] *WróbŻołt* 118/58, B6v, E5v, E6, 31/6; *RejPs* 127, Ff4v, Ef5; *LibLeg* 11/44v; *SeklKat* G2, R4v; *KromRozm II* xv; *KromRozm III* F3V; *GliczKsiąż* D8v; Iáko fie Pánu modlić czuiąc ciężkość grzechu *LubPs* ee4v *marg*, B4, Q; *KrowObr* 11v, 50v, 62, 101, I63v (7); Y będziecie mię wzywáć/ á poydziecie y będziecie mi fie modlić [*orabitis me*]/ á ia was wyflucham. *Leop Ier* 29/12, *Ex* 8/30, *Lev* 14/19, *3.Reg* 13/6, *2.Par* 7/14, *Ps* 27/2 (14); á przed wześciem świátłości ábyć fię modlono [*occurrere tibi*]. *BibRadz Sap* 16/28; Y rozdárŹy Ionátás fšáty fwe/ y poŹypawŹy głowę fwá prochem modlił fię Bogu. *BibRadz 1.Mach* 11/71, *Ex* 10/17, 18, *Num* 11/2, *1.Reg* 1/10, 26 (21); Pięć rázy przez dzień modlą fie Bogu [*Turcy*] obrociwŹy oczy ná południe. *BielKron* 260, 35, 38, 38v, 62v, 71 (13); *GrzegŚm* O2; Adoro, Chwałę/ Czczę Modlę fie pánu Bogu. *Mącz* 270a; Vota facere est orare, Modlić fie pánu bogu/ prosić pána bogá. *Mącz* 508a, 113c, 209a; *SarnUzn* B2; *SienLek* 12; *RejAp* Dd4v; *HistRzym* 53v, 84, 88v, [89], 90 (7); *RejPos* 213v, 260v *marg*; Iefli to rzecz przyŹthoyna/ modlić fye świętym vmárłym. *BiałKat* 151 *marg*, 151; *GrzegŚm* 44 [2 r.]; vćiekamy się też do pomocy świętych ludzi ktorzy iuż w niebie kroluią/ ktorym że się modlić mamy/ ták to iefť rzecz pewna w Kościele świętym *KuczbKat* 365, 365 [2 r.], 370, 379, 395 (8); A což iefť infzego modlic fie ktoremu Świętemu/ iedno onego o przycżyne prosić. *WujJud* 59v, 183v, 184v, 201; WSzyfcy zgodnie to wyznawamy/ áby káżdy człowiek lámego tylko Pána Bogá chwalił/ y iemu fie lámemu modlił/ á tákowej czći lámemu Bogu należącey/ áby nikomu nieoddawał infzemu. *WujJudConf* 53, 56v, 227v; *BudBib Gen* 25/21, *3.Reg* 8/28, 33, *4.Reg* 19/15, *2.Par* 6/19 (10); *BiałKaz* G2; Modłcie fię przeto panu żniwa/ áby wygnał robotniki ná żniwo fwoie. *BudNT Matth* 9/38, *przedm* a4v, *Luc* 8/31, 9/27, *Act* 8/21 [22], *1.Cor* 11/12 [13]; *StryjWjaz* Cv; *CzechRozm* [A5v], 2v, 6, 7, 192 (12); *ModrzBaz* 9v, 59, 64v [2 r.]; Kto iáki ma vćiłk ná fię/ do nich fię vćiekay; á kto fię wefeli tjm [*czterdziestu męczennikom*] fię modl. *SkarŻyw* 208, 35, 82, 92, 103, 126 (20); *CzechEp* 24, 55, 56, 200, 205 (9); *NiemObr* 10, 86, 111, 151; *ReszPrz* 78; *ReszList* 157, 161, 169; *ArtKanc* C9v, C13, Cł3v, D10, D12 (9); *Paprup* L3v; *LatHar* 2, 474; *WujNT Matth* 6/6, *1.Cor* 11/13; *SiebRozmyśl* 12; *SkarKaz* 350b, 421b; *KlonFlis* B; *KlonWor* 27; [[*opacicha*] podnyowszy racze w nyebo moglyla szya panv bogv zanya *ŻywEufr* 194].

modlić się ku komu (20): *RejPs* 127; *SeklKat* T2; *MurzHist* E3v; Y modlił fię Ionafz ku Pánu Bogu fwemu [*oravit Ionah ad Dominum Deum suum*] z żywotá ryby oney. *BibRadz Ion* 2/2, *2.Esdr* 2/4, *Ion* 2.*arg*; *BielKron* 15v, 29v, 31, 31v, 42 (11); *RejPos* 287v; Y począł s płáczem wzdycháć modląc fie ku niemu/ Poruczáiąc wŹytko w moc iáko Pánu fwemu. *HistLan* Cv; *BudNT Act* 8/23[24].

modlić się przeciwko komu, czemu (3): czyni [św. Dawid] modlitwę ku Pánu Bogu/ áby fłłumił Saulá y z iego pomocniki [...] przyrownywaia tę modlitwę perfonie Pána Kriftufowey/ który fie modlił przeciwko złey á niewierney bożnicy. *LubPs* 04, ee5; Papieżnicy przeciw Christufowi modlą fię przeciw nieprzyiaćielom. *CzechEp* 44 *marg*.

modlić się o kogo, o co (22): *OpecŻyw* 2, 33, 153v, 175; *PatKaz II* 51v, 52v, 59; W tym Pieniu prorok z perfony otzczow ffare⁸⁰ zakonu/ modli fie o MeŹŹiafa Chrifťufa aby raczył przyfc na Źwiat *WróbŻołt* tt2, tt3v; *MurzNT* 33v; WŁafnie ten Pálm należy oľoby Pána Kriftufowey/ który fie modlił á proŹił o wybáwienie z oney fáleŹzney rády przełozonych nád bożnicą. *LubPs* L2v, P6;

BielKron 31, 92; A pánie Boże day/ o co fie mamy wftáwicznie modlić/ [...] iżeby iego Krolewflka M. tego gwałtowniká práwá Bożego [...] mógł potłumić. *KwiatOpis* B; *BudBib* 4.Reg 19/20; *CzechEp* 200; *PaprUp* L3v; każdego czáfu Páná Bogá błogośláwíc/ á o íspráwowanie drog wśelkich onemu fię modlić/ Tobiafzowi młodźzemu/ á zátym y fłudze Bożemu káždemu porádzono. *LatHar* 2, 474; Modlić fię o duřz náwrocenie. *WujNT* 526 *marg*, *Act* 9/11.

modlić się przez kogo [= za czym wstawieniem] (1): iż choć my fámí/ choć kto inřzy ná niebie ábo ná ziemi zá námi fię modli/ tedy fię modlić ma przez Páná nářzego Iefufá Chriřtufá/ iáko kořcioł Powřzechny w řwych modlitwách czyni [...] wyznawáiąc [...] imię y zařługę y pořrzednictwo Páná Chriřtufowe. *WujNT* 693.

modlić się za kogo (185): *BierRaj* 23v; Modli fie dobry pařtyrz za owieczki řwé/ nie zafię/ ale za nás *OpecŻyw* 53v, 143v, 144, 191 v; *BielŻyw* 155; *WróbŻołt* E5v, E6, E6v, L7, dd3v, dd4; nieiedno famy zafię mamy fię modlic/ ale za yne/ y za niepriyaciele náře *SeklKat* T3v, I, 12, S4v [2 r.], T3v; *MurzHist* D4, S2v; *MurzNT* *Luc* 6/28; *KromRozm* III K3, K5v *marg*, K6, K7; że złego złym nigdy oddáwáć nye mamy/ owřzem fie zá nieprzyiacyoły modlić mamy. *LubPs* Z *marg*, Z2 *marg*, dd3v, ee5; *KrowObr* B3, 62, 62v, 155v, 214v [5 r.], Vu3v; *Leop* *Num* 6/11, 1.Par 6/49, *Sap* 18/21, 4.*Esdr* 8/17, *Ier* 29/7 (7); *BibRadz* *Num* 15/25, *Ier* 42/2, 2.*Mach* 15/12, *Iac* 5/16; *BielKron* 29v, 35, 38v, 41, 145 (9); *GórnDworz* Q3v [2 r.]; Szukayćie mi mężá Bożego kthory fie modlił zá Rzym. *HistRzym* 124v, [89], 90; *RejPos* 104v, 235; Módlćie řye y zá nas: áby pan Bóg otworzył wftá náře *BialKat* 196; wřpomagaymy ié [*braci umarłych*] wedle możnořci nářzey/ iáko możemy: gothuymy im podpomożenié/ modlácy řye zá nie/ y inřzych prořząc: áby řye modlili *BialKat* 356, 25, 143v, 221; *KuczbKat* 365, 420; y řam Auguřtyn ř. proři wřzyřtkich ktorzy to iego Křięgi czytáią/ áby fie zá [!] mátkę iego Pánu Bogu modlili. *WujJud* 201, 6, 57v, 120v, 156 [2 r.], 184v (10); *BudBib* 4.Reg 19/4, *Ier* 29/7; *BudNT* *przedm* a4v, b7v, A8v *marg*, *Matth* 5/44, 2.*Thess* 1/11, *Iac* 5/16; ieden fię zá drugiego Bogu modlimy [*alius pro alio precamur*]/ áby nam odpuřcił/ á řłuřzne od nas karánie oddalił. *ModrzBaz* 64v, [38]v; *SkarJedn* 64, 71 [4 r.], 167, 242, 403; y Pan moy krzyřownikom řwym nie láiał/ ále zá ich grzechow odpuřczenie modlił fię *SkarŻyw* 566, 35, 80, 91, 141, 161 (25); *CzechEp* 44 [3 r.], 55, 56, 83, 405; *NiemObr* 10, 151; *ArtKanc* D10; *GrabowSet* A2v [2 r.], B; *LatHar* 14, 38, 94, 166 *marg*, 179 (11); *WujNT* 249, 282, 375, 420, 447 (25); *WysKaz* 38; *SiebRozmyřl* D4, H4; *SkarKaz* 157a, 608b, 609a, 636a [3 r.], b [2 r.].

modlić się za co [= o co] (5): Aby ták ofiáry były íspráwowáne Bogu nawyzřzemu/ zá krolá/ y zá iego dzieći/ á iźby fię modlono zá ich zdrowie [*et orent pro ipsorum vita*]. *BibRadz* 3.*Esdr* 6/31, *Gen* 20/7; *KuczbKat* 430; Iuřz mu Pan Bog był obiáwił przyřćie S. Wilhelmá/ y goráco fię modlił zá práwe iego náwrocenie. *SkarŻyw* 165; *WujNT* 526.

modlić się za co [= o odpuszczenie czego] (10): Iź gđzyeby wřřyřtek lud/ álbo křyáżę/ álbo ktokolwyek iny zgrzeřlył/ kářłan řye zañ y zá grzech yego bęđzye modlił *KromRozm* III K5v; *LubPs* ee3v; Odpuřć bliźniemu řwemu ktory ćię řřkodzi: á tedy gđy fię bęđzieřz modlił zá grzechy bęđąc odpuřczone [*deprecanti tibi peccata solventur*; prořzącému grzechy rozwiázáne bęđą *WujBib*]. *Leop* *Eccli* 28/2, *Lev* 19/22, *Eccli* 28/5; *BibRadz* *Lev* 12/7, 8; *BielKron* 71; *SkarŻyw* 184; Ono mařz gđy

fię Moizefz modlił zá grzech ludu Izraélfkiego: *Dimitte obsecro pccatum populi huius* [Num 14/19].
WysKaz 28.

modlić się nad kim [w tym w tłumaczeniu i komentarzach bibl. Iac 5/14 (8)] (9): *KromRozm III K6; KrowObr 81v; BiałKat 381v*; Tákże Helias modlił się w Sárepćie nád vmárłym synem wdowy *GrzegŚm 49; WujJud 160v*; Choruie kto v was/ niech przyzowie ftarfze zboru/ y niech fię modlą nád nim [orient super eum]/ máżąc go oliwą w imię pańfkie. *BudNT Iac 5/14; KarnNap E4; LatHar 648; WujNT Iac 5/14*.

modlić się przed kim [= do kogo] (10): pościłem / y modliłem fię przed oblicznością Pána Bogá niebiefkiego [et orabam ante faciem Dei caeli] *Leop 2.Esdr 1/4*; O Pánie/ iefli niedopusćifz fludze twemu / ábyfmy fię modlili przed tobą [ut oremus coram te] *Leop 4.Esdr 8/6, Lev 19/22, 1.Par 17/25, 2.Esdr 1/6, 4.Esdr 8/17; BibRadz 1.Reg 1/12, Job 40/22; SkarKaz 351b; SkarKazSej 663a*.

modlić się przed czym (5): *KrowObr 113*; Czáfu iednego gdy fię [Tomasz] ochotnie w Neápolim przed Crucifixem modlił/ głoś táki wfyłżał *SkarŻyw 202*; Raz gdy fię po iutrzni [Wincencyjus] modlił przed obrazem pánny czyfłtey/ vkázał mu fię máżz krafny z długą brodą *SkarŻyw 308, 319, 572*.

modlić się z kim [= wspólnie] (10): dáy nám tę żądzą ij doftatek abychmy fię s tobą [miły Panie] modlili/ ij o náffe zbawienijé motzno boiowali *OpecŻyw 103; RejAp 135*; kiedy kto przed Obrazem ktorego Świętego mowi Pacierze/ tedy niechay ták rozumie/ iż go prósi o to áby się z nim modlił/ y to mu vprosił *KuczbKat 365; SkarŻyw 91, 132; WujNT s. 479, Act 20/36, s. 573, Aaaaaa v. Cf modlić się z kim z czego*.

modlić się z kim [= tak jak] (2): Kiedy pokuśę zwyciężyłz/ ták fię modl z świętym Auguftyntem. *LatHar 589,94*.

modlić się z czym [= jak, w jaki sposób] (15): Vciekla fię [Maryja] ku bogu wfłechmogące^{mv} z gorącemi flzami/ ij poczęłą [!] fię modlitz s cięfłkim wzdychaniem fertza rzekątz *OpecŻyw 6. Cf »modlić się z nabożeństwem«, »modlić się z płaczem«, »modlić się z weselem«*.

modlić się z kim z czego (1): Po Epiftole ták fię modl z Píálmu z Kościołem Bożym. *LatHar 89*.

modlić się za kim (303): *BierRaj 21; OpecŻyw 132, [192]v; PatKaz III 144*; aby [Święci] fię modlili za tobą do nie⁸⁰ aby Bog wfłzechmogący raczył cię zachować w zdrowiu iefli wola ie⁸⁰ *FalZioł V 66; WróbŻółt G3; KromRozm I K; MurzHist Sv, T2v*; Kriřtus pan ácz widzi wfzeteczność fwych fprzećiwnikow/ á wždy fię zá nimi modli *LubPs Q marg, S5v, Z*; Iáko tám fiedm kroć około krzcílnice w koło chodzićie [...] Dufz vmárłych ludzi wzywáiąc/ áby fię zá wami modleły *KrowObr 73, 49v, 159, 163v, 164, 170, 209v (10)*; I będzie fię zá nim modlił Pánu [rogabitque pro eo coram Domino; y będzie fię zá nim modlił przed PANEM *WujBib*]/ á vcźyni ofiarę chlebową zá grzech *Leop Lev 14/19, Ex 8/28, Lev 14/21, 2. Esdr 1/6; BibRadz *7, Deut 9/20, I 203c marg, iud 8/19, Is 53/12 (13); BielKron 12v, 29v [2 r.], 42, 62v, 63 (14); RejAp 61 v; RejPos 22, 23, 75v, 214v [2 r.], 328; RejPosWiecz² 92v; BiałKat 228v; GrzegŚm [A4], 61; WujJud 55v, 56v [3 r.], 57, 58, 58v (11)*; Y modlił fię Izáhák Iehowie zá żoną fwą [oravit Ischac ad Dominum pro uxore sua] iřz byłą nieplódna *BudBib Gen 25/21, 1.Reg 12/19, 23; HistHel B2v; BiałKaz Dv*; Modlcie fię wy zámnną ku pánu [Precamini vos pro me ad Dominum] / iákoby nic nie przyřzło na mię coście mowili. *BudNT Act 8/23[24]; CzechRozm A5v, 189, 204v, 236v, 243v; ModrzBaz 64v, 67v; SkarŻyw 35, 252; KochTr 21; CzechEp 8, 16, 18, 44 [3*

r.], 83 (9); PAnie/ modlą się za mną/ nie łam prozę ciebie/ Iednąk cię miłosierdzie niechce rużyć w niebie *GrabowSet* K3v; *LatHar* 14, 37, 85, 137, 408 (12); *WujNT Matth* 5/45 [44], s. 51, *Luc* 6/28, s. 289 [2 r.], *Act* 8/15 (28); *SiebRozmyśl* B; *SkarKaz* 635a, b, 636a. Cf *W formułach modlitewnych*.

modlić się w czym [= z powodu czego] (3): *RejPs* 127; Tobieć się ia modlić będę tu w potrzebie fwoiey. *LubPs* B4; *LatHar* 615.

Ze zdaniem dopełnieniowym i celowym [*aby* (76), *by* (5), *Żeby* (4), *izby* (3), *jakoby* (2), *izeby* (1)] (91): *BierRaj* 21; a wy też modlcie się/ abyście nie wzięli w pokuszenie [orate, ne intretis in tentationem *Vulg Luc* 22/40] *OpecŻyw* 98, 1, 99v, 100v, 105v, [192]v; *PatKaz II* 59v; *FalZioł* V 66; *WróbŻółt* G3, tt2; *LibLeg* 11/44v; *SeklKat* T2; ábychmy będąc wdzyęcni they łálki Pánłkyey/ iemu vřtáwicznie dzyękowáli/ á bez odpoczynku ábychmy się modlili/ izby pan Bog ty łwe dáry nam wyecznie záchowywáć raczył. *LubPs* P4v, T; *KrowObr* 50v, 101; *Leop Iudith* 12/8, *Matth* 26/41, *Mar* 14/38; *BibRadz Ex* 10/7, *Iudith* 8/19, *Ps* 35 arg, 60 arg, 69 arg (12); *BielKron* 29v, 62v, 83, 92, 113v; *RejAp* 135; *HistRzym* 88v; *RejPos* 214v [2 r.], 258v; *WujJud* 6, 159v, 189; *WujJudConf* 227v; *BudNT Matth* 9/38, *Luc* 8/31, 10/2, *Act* 8/23 [24], 2. *Thess* 1/11, *Iac* 5/17; Ná káždy dzień się modlimy [*Quotidie oramus*]/ áby kroleřtvo Boże do nas przyřzło. *ModrzBaz* 67v, 64v [2 r.], 114; *SkarJedn* 71, 167; *SkarŻyw* 385; *StryjKron* 161; *CzechEp* 200; *ArtKanc* D12, L10v; *LatHar* 254, 581, 692, 707 [2 r.], 719 [2 r.]; A przetoż czuyćie/ modląc się ná káždy čás/ ábyście byli godni vyść tego wřzytkiego co przyść ma *WujNT Luc* 21/36, *Matth* 26/41, *Mar* 13/18, 14/35, 38, s. 282 (19); A prośmy ich pokornie/ izby się modlili. Izebyłmy téy/ co oni/ łálki dořtąpili. *SiebRozmyśl* Bv; *SkarKaz* 385b.

W połączeniach szeregowych (32): Poglądáy duřlo nábożná za řtworcycielem twoiym iako ijdzie łám na pokutę/ [...] pratuie za grzeřlné/ modli się/ pořci/ czuie/ kárze cialo przenařwięřřé/ niewinné/ na golé ziemi leży *OpecŻyw* 37; *KromRozm I* D4, 12v; *MurzNT Mar* 13/33; *KromRozm III* 16, K3, K7; Záprawdě nyemářz nic lepřřego małżonkowi po żenie řwey poznáwáć yedno łámo nabożeńřtvo/ kyedy oná o bogá będye dbáł/ w řlowye się bożym kochał/ częřto się bogu modlił/ á yemu łámemu řlużył. *GliczKsiqř* P6v; *KrowObr* 62v, 201v [2 r.]; *Leop 2.Par* 7/14, *Act* 13/3; Ty tedy nie modl się za tym ludem/ nie wołay zá nimi/ áni się wkłáday zá nie/ áni się zá niemi przyczyniay/ bo cię nie wyřłucham [*ne ores pro populo isto et ne assumas pro eis laudem et orationem, et ne deprecaris ad me, quia non exaudiam te*]. *BibRadz Ier* 7/16, *Ier* 11/14; *BielKron* 113; *GrzegRóżn* [L4]; *RejPos* 206; *BiałKat* 228v; *Grzegřm* 44; náwroćiwřzy się ku tobie wyználiby imię twoie y modlili się á prořili ciebie w domu tem [*et eonversi fuerint et confessi fuerint nomen tuum et oraverint et deprecati fuerint ad facies tuas in domo ista*] *BudBib 2Par* 6/24; *CzechRozm* 6, 192; *ModrzBaz* 59, 114; *SkarŻyw* 291; *StryjKron* 6; *ReszPrzHoz* 115; *ReszList* 163; *WujNT Mar* 13/33, s. 26, 620.

W przeciwstawieniach: »modlić się ... pomřty (*a. przeklinania, a. potępienia*) prořić (*a. żádać*) (2), łájac, przeklinać« (4): panna any pomřty any przeklynanya any potápyenya ym żádała ale řyá zanyymy modlyła *PatKaz III* 144; *KrowObr* 49v; Kiedy się ieden modli/ á drugi przeklina [*Unus orans et unus maledicens*]/ y ktoregořz z nich głófu Pan wyřłucha? *BudBib Eccli* 34/25; *SkarŻyw* 566.

W formułach modlitewnych: *modl(cie) się za nami* (*a. mną*) [*w tym: skróty* (39), *modlcie się bracia* (1)] (158): Święta páanno nád pánnámi/ y wřzyřcy řwięći Mnifzy/ y puřtelnicy/ modlcie się zá námi. *KrowObr* 162, 215v; Bo Pánu Bogu ták włáśnie mowimy/ Smifuy się nád námi. Wyřłuchay nas.

A do świętego ták: Modl się zá námi. *KuczBKat* 365; Święta Dżiewico nád dżiewiczámi mo. Święty Michále modl się zá námi. Święty Gábryelu modl się zá námi. Święty Ráphale modl się zá námi. Wízyscy Święci Anyołowice y Archányołowice modlcie się zá námi. *LatHar* 173; Modl się zá námi ś. Stániłáwie/ Allel. Abyfmy się godnymi sftáli obietnic Chryštułowych/ Alle. *LatHar* 419, 7, 93, 173 [18 r.], 174 [24 r.], 175 [16 r.] (156).

W charakterystycznych połączeniach: *modlić się często, długo* (2), *gorąco* (2), *obłudnie, ochotnie, pilnie* (z *pilnością*) (5), *pospołu, potajemnie* (2), *przykładem, rozmyślnie, wspólnie* (2), *społecznie, społecznie, uprzejmie, ustawicznie* (6), *zawsze* (2); *modlić się bez odpoczynku, bez przestanku* (10), *jeden za drugiego* (9), *sam za się*.

Zwroty: »cicho (w sobie), w cichości modlić się« [szyk zmienny] (2 : 1): Raz w wielki tydzień wkościele płaczącą y klęczącą/ ieden Káplán cudnie vpomniał: áby cicho się modlił. *SkarŻyw* 580; MOdlmy się Oycu fweemu/ w pokorze á w cichości *ArtKanc* M13v; Ręce ściągnął do fwego Bogá/ cicho w łobie Modląc się/ á oczy fwe wzgorę zápaloné Trzymał *GosłCast* 74.

»modlić się w duchu, duchem« [szyk zmienny] (6 : 4): *OpecŻyw* 50; Gdy się nie modlią wdychu y wprawdzie nie będą wyfluchany *SeklKat* T3; *KromRozm II* h2v [2 r.]; *GrzegŚm* 47; A tego zwyczajú modlić się w Duchu/ który ieft przywoity Chrześcijanom/ ludzie niewierni mieć y używać niemogą/ o których P. Chrystus ták mowi: Gdy się modlicie / niemowćiefz wiele *KuczBKat* 370; *LatHar* 662; Modlić się będę duchem (*marg*) głósem. (-)/ modlić się będę y wyrozumieniem. Będę śpiewał duchem/ będę śpiewał y wyrozumieniem. *WujNT* 1. *Cor* 14/15; Lecz wy namilfzy/ [...] w Duchu S. modląc się/ fámi się w miłości Bożey zachowaycie *WujNT* *Iud* 20, *Eph* 6/18.

»modlić się językiem [= *formalnie, bezmyślnie*]« (3): będąc się iá modlił ięzykiem (to rzekł [*Franciszek*] bo go też Biskup namáwiál a by zarás z niemi pacierz mowił) i vczynięć łatwie co iedno chciecie. *MurzHist* I3v; Bo ieflibych się modlił ięzykiem [*Nam si orem lingua*] duchci (*marg*) to ieft, głos. (-) się moy modli; lecz rozum moy bez pożytku zoftáie. *WujNT* 1. *Cor* 14/14, s. 615.

»modlić się [*jakim*] językiem, po łacinie« (1 : 1): ták Syná Bożego Páná Iezu Krytá bluznićie/ modląc się połacinie/ áby ludzie nierozumieli. *KrowObr* 72; WYznawamy też/ choć káždy z ofobná modlić się może ięzykiem który^m vmie/ wżákże pópolite Modlitwy we Zborzech Świętych ięzykiem włáfnym á pópolitym máią być czynione/ żeby od wżech były wyrozumiane. *WujJud* 183.

»klękąwszy (*a.* poklekąwszy) (na kolana), klęcząc modlić się; modląc się klęczeć (*a.* klękać na kolana); klękać, modlić się« [szyk zmienny] (7 : 1; 2 : 1): Daniel trzy kroc przez dzień/ otworzywfy okná przeciwko miástu Ieruzálem/ klękąwszy się modlił. *WujJud* 187; *BudBib* *Is* 44/17; klękąwszy ná koláná fwe/ ze wżemi temi modlił się [*ponens genua sua cum omnibus illis oravit*]. *BudNT* *Act* 20/36; *SkarŻyw* 142; *NiemObr* 75; *LatHar* 719; á klękąwszy [*Jesus*] ná koláná/ modlił się [*et positus genibus orabat*] *WujNT* *Luc* 22/41; Piotr/ poklekąwszy ná koláná modlił się [*Petrus ponens genua oravit*] *WujNT* *Act* 9/40, *Act* 21/5, Aaaaaalv [2 r.].

»leżec krzyżem modląc się« (1): Leżał krzyżem modląc się *StryjWjaz* C2.

»modlitwą modlić się; modlitwa, próśba, którą się modli« [szyk zmienny] (4; 6 : 2): *WróbŻołt* dd3v; po trzykroc ná dzień modli się [*Daniel*] modlithwą fwoią [*tribus temporibus per diem orat obsecratione sua*]. *Leop Dan* 6/13, *Iudith* 6/16, *2.Esdr* 1/6; żebyś vsłyfzał wołanie y modlitwę/ którą się sługá

twoy modli obliczu twemu [ut audias clamorem et orationem, quam servus tuus orat coram te] dzifia. *BudBib* 3.Reg 8/28; Wysłuchayże próby sługi twego y ludu twego Izraélkiego/ ktorąc fię modlić będą [Et exaudias deprecationem servi tui et populi tui Israel, quam oraverint] ná miejscu tym *BudBib* 2.Par 6/21, 3.Reg 8/29, 30, 2.Par 6/19, 20; *BudNT Iac* 5/17; *WujNT Iac* 5/17.

»modlić się mówiąc (a. rzekąc), modląc się mówić; modlić się a (i) mówić (a. oświadczać, a. rzec)« (41 : 4; 11): ij modlił fię [Jezus] rzekątz. *OpecŻyw* 100, 6, 32v, 53v, 55 [2 r.], 99 (11); *SeklKat* 12, S4v; pharifeusz (marg) ftoiąc (-) ftańawfzy to vsiebie (marg) modlił się (-) modląc się mówił [haec orabat] *MurzNT Luc* 18/11; vpadł ná oblicze fwe/ modląc fię / á mówiąc [orans et dicens] *Leop Matth* 26/39, *Ccc6v*, *Matth* 26/42, 44, *Mar* 14/39, 4.*Esdr* 4/51; *BibRadz* 1.Reg 2/1, *Tob* 3/1, 1.*Mach* 4/30, *Mar* 14/39; *BielKron* 35, 40, 62v [2 r.], 160v; *RejPos* 287v; Y modlił fię do Iehowy á rzekł [oravit ad Dominum et dixit]/ Profzę Iehowo *BudBib Ion* 4/2, 4.Reg 19/15, *Sap* 8/21, *Is* 44/17; *SkarŻyw* 135, 141, 187, 347, 402 (8); *LatHar* 692, 693, 707, 719; A modląc fię mówili [Et orantes dixerunt] *WujNT Act* 1/24, *Math* 26/39, 42, 44, *Mar* 14/39, *Luc* 22/41; *SiebRozmyśl* B3; *PowodPr* 81; Boże by fię ták wfzyfscy modlić y prawdźiwie przed P. Bogiem mówić mogli *SkarKaz* 351b; Iáko ieft v Tobiafzá młodfzego/ ktory fię ták modlił y oświadczał P. Bogu żonę biorąc: (Ty wiefz iż nie dla rofkofzy biorę żonę [...]) *SkarKaz* 421b.

»modlić się myślą, wyrozumieniem« (3 : 1): *KromRozm II* h2v [2 r.]; *LatHar* 662; Modlić fię będą duchem (marg) głófem. (-)/ modlić fię będą y wyrozumieniem [orabo et mente]. *WujNT* 1.*Cor* 14/15.

»modlić się naboźnie, z (silnym) nabożeńftwem« [szyk zmienny] (12 : 3): Káplán zá to iże go czcił/ Bogá zá Ezopá profił: Naboźnie fię támo modląc/ Ręce fwe w niebo podnořząc *BierEz* A3; Panną Mariá [...] fiłnym nábożeńftwem bogu oyttzu modlila fię rzekątz. *OpecŻyw* 163v, 2, 2v, 32v, 175; *SeklKat* G2v; *MurzHist* E3v; [Eliasz] naboźnie fię modlił [et oratione oravit] áby deřdz nie řzedł *BibRadz Iac* 5/17; *HistRzym* 53v; obaczay przy tym/ z iáką záfię pilnořcią y z iákim nábożeńftwem modlić się mařz *KuczbKat* 380, 355; *KarnNap* Dv; *SkarŻyw* 90, 570.

»osobno modlić się« (2): A gdy odprawił rzéřze/ wfzedł na górę ofobno modlić fię [privatim (marg) solus (-) orare] *MurzNT Matth* 14/23; *WujNT Luc* 9/18.

»pařć (a. upadać) na oblicze swe modląc się; upadając na swe oblicze modlić się; (u)pařć (a. upadać) na twarz (a. ziemię) i modlić się« (3; 3; 2): Anieli fwięcij przed maieřtatem bořkym vpádaiątz na fwé oblicze fię modlili/ aby buog otzietz ráczil wybawitz rodzáy ludřky. *OpecŻyw* 1; Y gdy odřfedł [Jezus] od nich máłuczko/ vpadł ná ziemię/ y modlił fię [procidit super terram et orabat] *Leop Mar* 14/35; *BibRadz Mar* 14/35; *BudBib* 2.*Mach* 10/4; *NiemObr* 111; *LatHar* 692; *WujNT Matth* 26/39, Aaaaaav.

»z (wielkim(i)) płáczem (a. sřzami), płácząc modlić się; modlić się w płáczu« [szyk zmienny] (10 : 1; 1): Gdy fię [Maryja] tak bogu wfřechmogácemu z wielkimi řlzami modlila/ aniol z niebios przifředł k niey wefele rzekątz *OpecŻyw* 6v, 89v, 100v, 153v, 175; *BibRadz* 1.Reg 1/10; *BielKron* 62v, 160v; modlił fię [řw. Teodorus] Pánu Bogu z płáczem mówiąc *SkarŻyw* 187, 135, 572; *PowodPr* 81.

»modlić się pokornie, w pokorze« (1 : 1): Tám fię modlił [Salomon] pokornie/ y czynił ofiáry/ Iáko był s Páńřkiewy woley dawny Zwyczáy řtáry. *RejWiz* 184; *ArtKanc* M13.

»poszcząc modlić się, modlić się z postami; w poście; pościć i modlić się« [szyk zmienny] (1; 1; 10): Panna [...] pościząz ij modląz fie w placzu w onym domu/ gdzie byla ostateczniá wieczera przebywala *OpecŻyw* 175; A nye vřagáya nam [...] iż [...] modlimy fy y pościmy/ y ine vřtawy y obrzędy nabożeńtwa ktore myfli náffe ku Bogu pobudzaya/ chowamy? *KromRozm I* D4v; *KromRozm III* 15v; *Leop 2.Esdr* 1/4; *BibRadz 4.Esdr* 6/31; *WujJud* 132v; czterdzieści dni pościząc modlił fie pilnie *SkarŻyw* 318, 173, 319, 581; A pošťánowiřzy im káplany w káždym kořciele/ modląc fie z pošťami [orassent cum ieiunationibus]/ polecili ie Pánu w ktorego vwierzyli. *WujNT Act* 14/22, s. 39, *Act* 13/3.

»modląc się prosić; modlić się prosząc; modlić się (a, i) (po)prosić« [szyk zmienny] (4; 4; 10): gdyřz ona zakonnyca byla nabozna ku pannye maryey a ořbne naboženřtvo myala ku poczázcy panny maryey modlázcy fyá {yednego czařzv} czařto prořzyla panny maryey *PatKaz II* 78; *SeklKat* R4v; *LubPs* L2v; náležli Dánielá á on fie modli/ y proři Bogá řwego [invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum suum]. *Leop Dan* 6/11, 3.*Reg* 13/6; *BibRadz Mar* 11/24; *BielKron* 92, 321v; Praecario rogare, Modląc fie prořić. *Mącz* 320b; *WujJud* 58; (gdy fie tobie) modlić będą/ y poprořzą ćię [oraverint et deprecati fuerint ad te] w tym domu/ Tedy ty vsřyřzyřz ná niebieřiech *BudBib 3.Reg* 8/33; *SkarJedn* 313; *SkarŻyw* 107, 319; *CzechEp* 200 [2 r.]; wřzytko oczkolwiek modląc fie prořićie [Omnia quaecumque orantes petitis]/ wierźcie že otrzymaćie *WujNT Mar* 11/24, *Col* 1/9.

»modlić się przykładem [czyim]« = tak, jak [kto] [szyk zmienny] (4): *OpecŻyw* 53v; Abyzmy fie panu bogu modlili przykładem kryřtuřowym. *RejPs* 127 marg, Ff4v; *Leop Luc* 11 arg.

»podnioswszy (a. podnosząc) ręce (w niebo) modlić się; wznosić ręce w niebo (a. ku kořciořowi) (i) modlić się; wyciągnąć rękę w niebo modląc się« [szyk zmienny] (3; 2; 1): Wysluchay Pánie głořu prořby moiey gdy fie modlę tobie: gdy w znořfę ręce moię do kořciořá twego řwiętego [dum oro ad te, dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum]. *Leop Ps* 27/2; A ták Moizelřz wyciągnął rękę w niebo ku Pánu Bogu modląc fie/ przeřtał grad y nawářnořć. *BielKron* 29v; [Witalis] wřazwřzy w ieden kář/ cářá noc ręce podnořzác/ modlił fie y chwalił Pána Bogá/ prořzác zá iey vpámieřtanie *SkarŻyw* 107, 224, 436; BLogořřáwiona Iágnieřzká/ řtoięc w pořřzodku ořniá gwałtownego/ wzniořlá ręce w niebo/ y ták fie modliłá. *LatHar* 457.

»sam u siebie, w sobie modlić się« (3 : 2): Y řtánáwřzy Fáryzeuřz ták fie řam v řiebie modlił [Pharisaeus stans apud se haec orabat] *BibRadz Luc* 18/11; *RejPos* 199v; *WujNT Luc* 18/11; *SkarKaz* 346; *GořCast* 74.

»modlić się sercem (z serca); we wszystkim sercu« = deprecari in toto corde *Vulg* (4; 1): *WróřŻořt* 118/58; *KuczbKat* 370; Biřkupi wřzyřcy/ Legat teř Papielki z nimi/ Tám fie modlili Bogu řercy nabořnymi. *StryjWjaz* Cv; OYcže nářz [...] wřiąleř nas zá řyny řobie/ chcąc byřmy tu bráćię byli/ tobie fie záwřze modlili/ řercem, y vřty wřzywáli *ArtKanc* M15, M18.

»modlić się w skrytořci« (1): Ale ty gdy fie modliřz/ wnidřz do komory řwoiey/ a záwářzy drzwi/ modl fie Oycu twemu w řkrytořci [ora Patrem tuum in abscondito] *WujNT Matth* 6/6.

»na wschod sřońca, ku sřońca wschodu się modlić« (1 : 1): *KromRozm I* L4; A zář to źle [...] že fie ku Sřońcá wřchodu modlimy *WujJud* 43v.

»modlić się słowem« = *odmawiać modlitwy* (1): Modlił się dobry pałtyrz za owieczki łwé [...] nauczał, iż abychmy się zawždy modlili/ nietylko przyklade^m/ cze^{go} nás wczyl/ ale i j flowe^m mowiątz. *OpecŻyw* 53v.

»słowy [jakimi] się modlić« [szyk zmienny] (4): Takowymi flowy orędownitza zbawieniá náffé^{go} tzałá notz pratzuiątz bogu się modliła o łynácčka łwégo. *OpecŻyw* 33; *SeklKat* S4v; Tedy obrociwłzy się ku oknu/ modliłá się tymi łowy [Et deprecata est ad fenestram, et dixit] *BibRadz Tob* 3/12, I 4v marg.

»stojąc modlić się« [szyk zmienny] (3): pierwey [Symeon] łtoiąc się modlił/ potym gdy łtać od połtu nie mogli/ łiedzác. *SkarŻyw* 29, 31; iáko niektorzy teź to podáním Apołtołłkim zwáli/ w Niedzielę łtoiąc/ á nie klęcząc się modlić. *NiemObr* 75.

»za (wierne, wszystkie) umarłe (a. zmarłe, a. pomarłe), za dusze umarłych modlić się« [szyk zmienny] (19 : 1): Swyęte yełt á zbáwyenne myłłenye zá vmárłe łye modlić. *KromRozm I K*, F2v [2 r.]; Modłmy się zá włzythki wierne zmarłe *GrzegRóżn Ev*, [G4v]; *WujJud* 201; *SkarJedn* 343; modłem się powiáda/ we Młzy zá włzythki miedzy námi pomárłe *SkarŻyw* 278, 279; *ReszPrz* 9; Modłmy się zá wierne vmárłe. *LatHar* 180; Iełli vmárli nie zmartwychwłtána/ zbytniaby y prozna rzecz byłá modlić się zá vmárłe. *WujNT* 620, 349, 493, 620, 828 marg, Aaaaaav, Cccccc3; Stądze się zá vmárłe modlim/ ofiáruiem/ połty y iáłmużny y drogi czynim: áby im P. Bog tám ná onym łwiećie ty doczełne karánia odpúcił *SkarKaz* 385b, 381b, 383a.

»modlić się z weselem« (1): Dźiękuię Bogu memu w káždym przypominánium was (záwždy we włzelkich prółbách moich zá włzythkich was/ modłác się z wefełem [cum gaudio deprecationem faciens]) *WujNT Philipp* 1/4.

»modlić się wespołek« (1): Iełli się to piłmo o vmárłych Swyętych rozumie [...] áby się mieli modlić wełpołek tedyćby wedłóg tey twoiey fáłszywey náuki/ nietylko łwieći vmárli/ przytzyniáć się/ byli powinni y modlić zá námi/ ále y my tełz wełpołek zá nimi? *KrowObr* 215.

»modłąc się wołáć; modlić się w serdecznym wołaniu; modlić się i(a) wołáć« (1; 1; 2): wyłlucha mnie pan bog gdi modłác się będę kniemu wołáł [dominus exaudiet me cum clamavero ad eum] *WróbŻółt* 4/4; *LubPs* Q; Raz się dłu^{go} modlił v Piotra S. grobu/ wpołćie y w gorącym łerdecznym wołánium *SkarŻyw* 319; Y ták łwiećta Panná káždego zbywáłá: á modłác się y wołájąc do Bogá/ náłázłá tákie wybáwienie. *SkarŻyw* 445.

»modlić się wyznawając imię [Boga]« (1): á oni modliliby się ná mieyłcu tem wyznawájąc imię twoie [et oraverint in loco isto et confessi fuerint nomen tuum]/ poniechawłzy grzechu łwego gdybył ie trapił. *BudBib* 2. Par 6/26.

»modłąc się oczy ku niebu wznosić« (1): Modłác się Pan Chrıstus wpadał ná oblicze/ oczy ku niebu wznosił/ y klękał ná koláná. *WujNT* Aaaaaav.

»złóżywszy ręce modlić się« (1): Supinas manus ad coelum ad deos tendentes, Złóziwłzy ręce modlili się pánu Bogu. *Mqcz* 209a.

Szeregi: »modlić się i (a) chwalić (a. wychwalać); modłąc się wychwalać [kogo]« [szyk 5 : 4] (8; 1): *OpecŻyw* 55; *RejPs* Ff5; *BibRadz Eccli* 39/6; Tegoź on znał wychwalał y modlił się iemu [Bogu Ojcu] *GrzegRóżn O2*; *BiałKaz* G2; *SkarŻyw* 107; *ReszPrz* 78; Przyłzliłmy się iemu modlić/ Y onego

chwalić *ArtKanc* C13; Páweł y Sylás modląc się wychwaláli Bogá [*orantes laudabant Deum*]. *WujNT Act* 16/25.

»czuć, (a, i) modlić się« = *vigilare et orare Vulg. PolAnt* [*w tłumaczeniach i komentarzach bibl. Matth 26/41, Mar 14/38, 26/41*] [*w tym: imp (9)*] (13): Pan Kryftus swoie zwolenniki vpominał/ áby tzuli vftáwicznje sie modlili/ iákoby w pokuŕy nie vpádli. *KrowObr* 50v, 99v; Czuyćie á modłćie [!] fie/ ábyście nie przyŕfli ná pokuŕlenie. *Leop Matth 26/41; BibRadz Mar 14/38; SkarJedn 71; LatHar 254, 581, 692*; Każe fie ftrzedz obzarftwá/opilltwá/ y ftáránia ŕwieckiego. A czuć y modlić fie záfwe. *WujNT* s. 279, *Matth 26/41, Mar 14/38*, s. 116, 171. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»(nie) modlić się i (ani) ofiary (nie) czynić (a. ofiarować)« (7): *RejWiz 184*; Auguŕtyn ŕ. piŕze/ że Aeriani Heretycy takież vczyli/ że fie niemamy zá vmárte modlić/ áni ofiáry czynić. *WujJud 201, 184v*; tedyć kápłan/ ktory fie ma záfwe modlić/ y ofiáry zá lud ofiárowáć/ powinien być záfwe bez małżeńftwá *WujNT 594, 349, 493; SkarKaz 381b*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»czynić pokutę a modlić się« (1): Płákał Dawid czyniáć pokutę á modląc fie Pánu Bogu/ ták zá wyŕtępek fwoy iáko zá dzyecię *BielKron 71*.

»modlić się a jałmużny dawać« (1): Ty rodzice małz zábić mieczem pokuty/ a pothym małz iŕć do rzeki piłmá fwięte⁸⁰/ á thám małz zbudowáć dom zbáwienia to ieft modlić fie/ á iáłmużny dáwáć. *HistRzym 117v*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»dziękować (a. dzięki czynić) i modlić się« [*szyk 3 : 2*] (5): *SeklKat G2*; Płofnká známienita ieft záprawdę/ w ktorey poŕpołu Prorok y dzyęki czyni y modli fie zá kroleŕtwo/ y zá koŕcioł fwięty przećiwko nieprzyyacielom *LubPs ee5; KrowObr 62; BielKron 89v*; áby ći ktorzi dawáią/ ochotnie to czynili: ktorzi biorą/ áby vznawáli dobrodzieyftwa Boże/ dziękowáli/ á vftáwicznje się modlili/ ták zá się/ iáko też y zá dobrodzieie fwe [*Dei beneficia agnoscant gratias agentes ac sedulo precantes tum pro se, tum pro benefactoribus*]. *ModrzBaz [38]v*.

»modlić się, (a) kłaniać« [*szyk zmienny*] (2): A przetożem fie Bogu modlił á kłaniał y teżem kxiáżęciu j kápłanowi pocźciwoŕć działał. *BielŻyw 156; BudBib Is 44/17*.

»korzyć (a. ukarzać) i modlić się« (2): A im fie kto zacnieyfzy korzy y modli: tym więcey cźci tego przez ktorego czego proŕi. *SkarKaz 636b, 608a*.

»modlić się a paciorki mowić« (1): do ktorych [*koŕciołów*] ludźie chodźić máią Pánu Bogu fie modląc/ á káždy wedle nabożeńftwá fwego paćiorki mowiáć *ReszList 157*.

»modlić się a (i) poruczać« (3): *FalZioł V 66; HistRzym 132v*; Aleć pobożnego ftáránia Boŕkie wŕpomozenie nieopuŕći/ á zwłázcźá tych ludźi/ ktorzi fie mu bez przeŕtánku modlą/ á pilnie porucźáią [*qui indesinenter preces illi fuderint seseque illi commendaverint*]. *ModrzBaz 9v*.

»modlić się i pozdrawiáć Matkę Bożá« (1): Zá ktorego [*kaznodzieję*] gdy kazał/ pilnie fie záfwdy modliáć/ y ŕto kroć pozdrawiáła Mátkę Bożá. *SkarŻyw 581*.

»modlić się i (a, albo) przyczyniáć« [*szyk 4 : 4*] (8): Bo tám niemáłz nie otym áby fie miał Abrákám álbo Dawid przytzyniáć/ álbo modlić do Páná Bogá zá ludem Izráhelŕkim po ŕmierći *KrowObr 216, 159, 214v, 215; BibRadz I *7; WujJud 56v; LatHar 486*; wŕzyŕcy ktorzy fie modlą y przyczyniáią do Bogá zá námi/ íą poŕzednikami. *WujNT 723*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»modlić się i ofiarę Mszej św. sprawować« (1): Apoštołowie/ Bifikupi y kápłani fą [...] pośłowie Chriřtuřowi od Bogá do ludzi/ kiedy każą: y zálie od ludzi do Bogá/ kiedy fię modlą y ofiarę Mřzey S. řprávuią. *WujNT* 634.

»modlić się i psalmy śpiewać« (1): iřz ony trzy roty [zakonnice]/ ořobno były gdy iádły y robiły: ale řpołem fię modliły y Pfalmy řpiewáły. *SkarŻyw* 141. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»modlić się i wzywać« (5): Wřzelki třłowietze wřzelkiey godziny modl fię iey/ y wzyway iey wřpomożenia. *KrowObr* 177; *KuczbKat* 365; Abo iákoby to powinna byłá rzecz/ modłac fię BOgu/ ábo go wzywáiąc tákże y Chriřtuřá/ ták záwřdy mowić *CzechRozm* 199v; *ArtKanc* M15, M18. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

Iron. (4): Przy tym ielźcze [*Luter nam powiadał*]: gdy mię [szatan] dáley doiezdża/ y řkárzy ná mię/ iáko ná grzeřzniká/ tedj nim wzgárdzę mowiąc: *Sancte Sathan ora pro me*: řwięty Dyable modl fię zá mną: tyř řam nic złęgo nie vczynił/ tyř tylko řam řwięty. [...] á chceřzi ze mnie dobrego cřłowieká vczynić/ ták ři ná to odpowídam: *Medice cura te ipfum*. *ReszPrz* 52.

Zwroty: »drewnu [= *krzyřowi řw*] się modlić« (2): Drewnu Papięřniey řpiewáią y drewno ie zbawia. řift. 162. Drewnu fię ták Papięřniecy modlą. *KrowObr* Rr2v, 166v *marginis*.

»kościom [= *relikwiom řwiętych*] się modlić« (1): A przeřto nietzytamy nie otym áby Pan Kryřtus [...] wapno y kámienie řwięćić/ kóřciom fię modlił. *KrowObr* 101v.

W przen (1) :

modlić się komu czego [= *o co*] (1): Tobie źiemią řpalona przez ogień řłoneczny Modli fię ddża *KochFr* 125.

2. *Prosić, błagać (cřłowieka); implorare Mącz, Cn; contendere, deprecari, flagitare Mącz; obsecrare, obtestari orare, supplicare Cn* (22) : Imploro, Żądam pomocy Modlę fię/ Wziwam ná pomoc/ S płáčzem prořzę. *Mącz* 306b,129b [2 r.], 320b, 444a.

modlić się komu (5): gdy go iuż chciál [wilk] vdawić/ Pies mu się ták począł modlić. Nie iedz mię dziř boćiem chudy *BierEz* K3, M, M4v; *LibLeg* 11/155v; trzebáz fię było oto ták modlić Cefarřowi/ ktory wřzytko miał w řwey ręce y mocy *SkarJedn* 136; [vpádłá mu [króřowi] myřł/ modlac fię Zydom/ poddál fię im [*Iudaeas deprecans subditusque; przeprařzáiąc Zydy/ y poddáiąc fię im WujBi*] y przyřiął ná wřřyřtko *Leop* 2. *Mach* 13/23 (*Linde*)]. *Cf modlić się komu o co.*

[*modlić się komu o co*: Nie wádzi teř groř zachowác w domu/ Lepiey niřli modlić fię oń komu. *WirzbGosp* A4.]

modlić się u kogo (1): *Contendere aliquid ab aliquo, Prořić o co kogo/ modlić fię v niego.* *Mącz* 444c.

modlić się za kim (1): A priřtapiwřřy apořtolorowie ku panu Ieřuřowi/ modlili fię za nią rzekąřz. *OpecŻyw* 55.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A mi řzye v. Cro.mczi modlyem [...] Abi řzia Vářcha K.m. nyegnyewal na nářch ořořmi pana Vilyamowřkyęgo řřam zadzyerřely *LibLeg* 11/155v.

Szereg: »prosić się i (albo) modlić« [*szyk 2 : 1*] (3): *Iacere alteri ad pedes, Vpářć przed kim krzyřem/ to yeřt modlić fię álbo prořić zmiřłowánia.* *Mącz* 161b; *BudBib Sap* 13/18; iřz go trzymác wręku [řw. *Julijana*] y powrozy bić poczęłá: A on [*diabeł*] fię prořił y modlił *SkarŻyw* 152.

W przeni (1) :

Szereg: »wołać i modlić się« (1): [Kościół] miłością prawną macierzyńską na Salomona woła y modli się mówiąc Profzę Panie/ day iey y to dziecię żywe *SkarJedn* 373.

a. *Wpraszać się [z czym komu]* (1) : My głodne Niemce po wodzie goniemy Z łwym własnym zbożem/ y często toniemy. Modląc się z Polskim chlebem Angielczykom/ Y zamorczykom *KlonFlis* D3v.

b. *Cześć oddawać, kłaniać się [komu]* (5) : przystąpił knięmu człowiek niektory (*marg*) modląc (-) kłaniając mu się i mówiąc/ Panie zmiłui się nad synem moim *MurzNT* 83v *marg*; Dániel niechciał się modlić Belowi czártowi. *BielKron* 111.

W połączeniu szeregowym (1): iż każdemu możnemu y zacnemu Krolowi/ mużą y poddani y podczas postronni służyć: kłaniać się/ danie dawać/ y onym się często modlić *CzechRozm* 192.

Szeregi: »kłaniać i modlić się« (1): Y spytał go [Aleksandra Wielkiego] ieden czemu by takową poczęzność kxiążęciu żydowskiemu czynił kłaniając y modląc się iemu. *BielŻyw* 156. [*Ponadto tu połączeniu szeregowym 1 r.*].

»modlić się i służyć« (1): modlili się/ y służyli [*coluerunt et servierunt*; chwałę dawali y służyli *Leop*] stworzeniu rączey niż stworzycielowi *WujNT Rom* 1/25.

Synonimy: **2.** błagać, prosić; **b.** chwalić, czcić, kłaniać się, wielbić, wystawiać.

Formacje współrdzene: modlić, pomodlić się, wmodlić się, wymodlić, wymodlić się; madlać się, wymadlać; modlać się, wymodlać; modliwać się.

Cf **MODLĄCY SIĘ, MODLENIE, MODLENIE SIĘ**